

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. К. Д. УШИНСЬКОГО
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРКАСЬКЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
СОЦІОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ УКРАЇНИ
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІЛОСОФСЬКИХ І ПОЛІТИЧНИХ НАУК**

СОЦІАЛЬНІ ТА ГУМАНІТАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

**МАТЕРІАЛИ
X Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
21–22 березня 2024 року
м. Черкаси**

Черкаси 2024

УДК 1:37:316.3:33:504(063)

*Затверджено вченою радою Черкаського
державного технологічного університету,
протокол № 8 від 15.04.2024.*

Відповідальний редактор професор А. І. Бойко.

Упорядник О. І. Астапова-Вязьміна.

Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект: Матеріали X міжнародної науково-теоретичної конференції (21–22 берез. 2024 р., м. Черкаси) [Електронний ресурс] / упоряд. О. І. Астапова-Вязьміна; відп. ред. проф. А. І. Бойко. М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2024. – 203 с.

У збірнику опубліковано матеріали X науково-теоретичної конференції «Соціальні та гуманітарні технології: філософсько-освітній аспект». В центрі уваги авторів – проблемне поле соціальної та політичної філософії, антропологічні проблеми сучасної доби, аспекти формування гуманітарної безпеки в контексті війни. Зазначені питання розглядаються крізь призму гуманітарних та соціальних технологій, ефективне функціонування яких неможливе без трансформацій суспільного досвіду, аналізу сучасних цивілізаційних викликів, визначення ролі освіти і суспільних наук у процесі формування безпекових позицій людства. Сесійні публікації студентів і аспірантів, а також оприлюднені кращі конкурсні роботи – філософські есе свідчать про залучення здобувачів освіти до наукової діяльності та формування у молоді нового бачення окресленого кола проблем.

Матеріали конференції будуть корисними для здобувачів вищої освіти, а також стануть у нагоді науковцям, освітянам і широкому загалу в осмисленні актуальних викликів суспільства.

Борінштейн Є. Добро і зло & мораль і імморалізм & свобода і рабство: філософія людяності як основа життя.....	51
Гладун О., Пушонкова О. Культура пам'яті у смислових контекстах постсучасності	54
Дзідора К. Політика пам'яті як чинник формування колективної пам'яті.....	55
Дмитренко М. Феномен самоідентифікації особистості в інституційних відносинах.....	59
Козиряцька Н. Соціокультурна реальність: англіцизми в україномовному сучасному просторі	61
Красюк В., Щербина С. Олена Теліга борець за права і свободу українського народу	64
Лещенко Г. Політичний наратив у епоху пост-правди.....	66
Мирошниченко С. Трансформація змісту професійних компетенцій менеджера соціокультурної діяльності в умовах воєнного стану.....	68
Озіран С. Формування резильєнтності у студентської молоді в умовах сучасних викликів	71
Рижик М. Метаморфози сучасної індійської філософії: онтологія буття.....	74
Рожков Д. Етика помсти та принципи відновлення справедливості: роздуми над наслідками відплати.....	77
Самойлова П. Байдужість – вада суспільства (на прикладі книги «Я бачу, вас цікавить п'ятьма» І. Павлюка).....	79
Самофалова Т. Сутнісні ознаки парадигми соціальної згуртованості європейської держави	81
Хоменко С. Художня література як засіб формування духовного світу сучасної молоді	85
Цибенко М. Амбівалентність пам'яті та забуття як форма вирішення феноменологічно-трансцендентної суперечності людського буття	86
Чевельча М. Домашнє насильство в Україні.....	88
Шабанова Ю. Постправа в інформаційному просторі метамодерної дійсності.....	90

ЛЮДИНА ІННОВАЦІЙНОЇ ДОБИ: НОВІ КОНЦЕПТИ ТА СУЧАСНІ РІШЕННЯ

Балалаєва О. Системне мислення у сучасному дизайні.....	93
Боровик Т., Устиченко С. Life та soft skills у контексті кар'єрного зростання	95
Діденко А. Еволюція виховання: від традиційних підходів до сучасних тенденцій	97

Кабанюк С. Критичне мислення як одна з навичок майбутнього.....	100
Карловська Г. Виховання громадянськості при викладанні іноземних мов у ЗВО України.....	102
Крохмаль Н. Капітал людини інноваційної доби	103
Мелікова О. Кореляція поведінкових трендів суспільства з цінностями певної страти	105
Potapenko L., Chabak L. Imagology in the Paradigm of Comparative Literature.....	107
Сало Л. Підготовка вчителя інноваційної доби: сприяння трансформації освіти	109
Фіник В. Філософія танцю: сучасний патріотизм	111
Черес М. Інноваційні форми соціокультурної діяльності бібліотек.....	115

СУСПІЛЬНІ НАУКИ ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: ПОШУКИ, ДОСЯГНЕННЯ, ПРОЕКТИ, ГІПОТЕЗИ

Багач І. Лінгвістичні проблеми перекладу німецькомовних текстів філософської тематики	118
Барінова Я. Світова практика створення нової мистецької мови репрезентації трагедій минулого: філософсько-освітні акценти	120
Бахмач А. Гендерний аналіз у філософському контексті: порівняння Євросоюзу та України	122
Безпальченко В., Семенченко О. Забруднення повітря актуальна проблема сучасності	125
Горпинич О. Соціологічна компаративістика: до означення поняття.....	128
Колесник Д., Підласий Д. Особливості перекладу філософських текстів.....	130
Кретов П., Кретова О. Перформативний наратив та антикореляціонізм	132
Кузнєцов С., Венгер О., Фролова М. Наука екологія у вищих технічних навчальних закладах.....	136
Міхейцева-Цінгрош К. Трансформація концепту культурної політики України в аспекті розвитку нормативно-правового поля.....	139
Погодіна О. Знищення історичних та культурних об'єктів в Україні під час російсько-української війни 2014-2024 р.	141
Pchelintseva O., Ihnatyeva O. The Influence of Sociocultural Context on Ukrainian Studies Worldwide since February 24, 2022.....	143
Світлицька В., Петінова О. Феномен жінки у філософському дискурсі: жіноче начало в космогонічних уявленнях слов'ян та у східній філософії.....	145

studied in the European Union. However, our present strategic goal is to provide everyone with the opportunity of effectively learn Ukrainian and spread knowledge about Ukraine, its cultural past, and present.

References

1. A New Era for Ukrainian Language Learning. 2022. April 1, 2022. URL: <https://huri.harvard.edu/news/were-business-now-new-era-ukrainian-language-learning> (accessed 13 February 2024).
2. Barsukova, Olena. 2022. 1,3 mln liudej pochaly vchyty ukrajins'ku: jaki movy byly populiarni v Duolingo tsiohorich [1.3 million people started learning Ukrainian: which languages were popular on Duolingo this year] 10.12.2022 URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/12/10/251781/> (accessed 13 February 2024).
3. Pearce, Matt. 2022. For centuries, the Ukrainian language was overshadowed by its Russian cousin. That's changing. 30.03.2022. URL: <https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2022-03-30/la-ent-ukrainian-language> (accessed 2 February 2024).
4. Perspektyvy vykladannia ta vyvchennia ukrainskoi movy yak inozemnoi. 2020. Press conference 30.09.2020. Ukraine Crisis Media Center. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=L-BzZUMO2CE> (accessed 2 February 2024).
5. Shvets, Hanna. 2021. *Teoretyko-metodychni zasady navchannia ukrainskoi movy inozemnykh studentiv humanitarnykh spetsialnostei*. Dissertation for a Doctor Habil. degree in pedagogy: 13.00.02 – Theory and teaching methods (Ukrainian). Kyiv.

Віолета СВІТЛИЦЬКА,
*здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
ОНП «Філософія», спеціальність 033 «Філософія»,
Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, Україна)*

Оксана ПЕТІНОВА,
*докторка філософських наук,
професорка кафедри філософії, соціології
та менеджменту соціокультурної діяльності,
Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, Україна)*

ФЕНОМЕН ЖІНКИ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ: ЖІНОЧЕ НАЧАЛО В КОСМОГОНІЧНИХ УЯВЛЕННЯХ СЛОВ'ЯН ТА У СХІДНІЙ ФІЛОСОФІЇ

Нинішнє століття ознаменувалося активним виходом жінки «з патріархальних сутінків». Необхідність утвердження рівності статей, подолання женонависницьких поглядів спонукає до переосмислення глибинних пластів культури – навіть повернення до її джерел. Уявлення про виникнення і розвиток Всесвіту посідають центральне місце в міфологічній спадщині всіх народів. Вони

цікаві як продукт колективної свідомості людства на певному історичному етапі, а також як вагомий чинник, що вплинув на подальше соціокультурне життя спільноти, її ціннісні орієнтації. Космогонічні міфи є результатом дослідження таких сторін буття, як світобудова та зв'язок між його частинами (синхронічний підхід) і процес виникнення всього суцього (діахронічний підхід). Осягнення складних речей відбувалося через використання звичних людству категорій і культурних феноменів, зокрема, дихотомії чоловічого і жіночого начал.

Початок Всесвіту в архаїчних космологічних уявленнях пов'язують з перетворенням яйцеподібної хаотичної маси в організований космос. Відповідні міфи існували в усіх трьох культурах. Важливу роль у побудові картини світу відіграло поняття андрогінності. По-перше, воно втілювалося в образах людських прототипів, завдяки самопожертві яких сформувалися астральні тіла і земний ландшафт (Пуруша, Пангу). По-друге, через репрезентацію деміургів в образах досконалих андрогінних божеств, внаслідок чого виникло розділення неба і землі, часу і простору. Прикладом такої персоніфікації є ведичні божества Прітхві та Дьявус. Первісна андрогінність визначала рівноправність чоловічого і жіночого начал, вони доповнювали одне одного, їх сутність повністю розкривалася лише у взаємодії. Особливістю космогенезу за китайською версією є відсутність діаметризації «чоловічого» і «жіночого». Світ утворився не в результаті протиріччя між принципами, а в результаті самостійного розгортання хаотичної сутності в упорядкований космос. Першою подружньою парою серед богів є Нуйва і Фусі, схожі за формою і напрямком діяльності.

В космічних процесах і могутніх силах природи люди бачили нерозривну гармонію чоловічого і жіночого начал, де чоловіча енергія полягає в ідеї запліднення, а жіноча – в народженні і творенні. У кожній міфологічній системі присутній персонаж Богині-Матері, яка виступає співтворцем світу і живих істот (іноді її функції дублюються декількома богинями). Крім того, вона є покровителькою людей, тварин і рослин.

Жіночому і чоловічому началам відповідають певні подвійні начала:

- баланс між інь і ян у китайській філософії;
- асоціація жіночого начала зі стихіями води та землі, а чоловічого – з небом, вітром, енергією вогню (винятком може бути вогняна жіноча енергія анангу в брахманській традиції);
- взаємодія космічної свідомості Пуруші та матерії Пракриті;
- поділ світового яйця на білок, який утворив небо, і жовток, який став землею.

З аналізу космогонічних міфів випливає, що жодне з вчень не наполягало на тому, що жінка має нижчу природу. Проте з утвердженням патріархату міфологічна парадигма почала зазнавати змін. Чоловічим божествам відводилися головні ролі, жіноче начало позиціонувалося як другорядне і залежне, подекуди повністю витіснялося з процесу світотворення. Цей зсув вплинув на соціальне становище жінки в майбутньому, адже стосунки між богами вважалися зразком, якого повинні наслідувати люди. За жінками та чоловіками закріплювалися окремі сфери діяльності та бажані моделі поведінки,

звужувалася гендерна роль жінки. Образно кажучи, протягом всієї історії людства жінка сходила з п'єдесталу, на який вона була піднесена як Велика Богиня, рівна за силою і святістю своєму Богу-супутнику, відображеному в архетипі Великої Матері, і стала покірною виконавицею. волі не тільки Божої, а й людської. Варто визнати, що стародавня племінна культура, яка базувалася на логіці природи, підтримці світу в єдності та рівновазі протилежностей, була набагато більш прихильною до жінки, ніж монотеїстичні релігії, які стверджували гріховну природу жінки.

Список використаних джерел

1. Petinova O., Svitlytska V. Feminine Origin in the Cosmogonic Ideas of the Slavic and Eastern Philosophy: a Comparative Analysis. *Philosophy and Cosmology*, Volume 31, 2023. P. 96-107. <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/31/8>

Вікторія СИЧОВА,

*докторка наук з державного управління, професорка,
професорка кафедри соціології управління та соціальної роботи,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
(м. Харків, Україна)*

ГЕНДЕРНИЙ ПРОФІЛЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Широкомасштабна агресія Росії проти України з 2022 року спричинила нову хвилю внутрішнього вимушеного переміщення, *еміграцію дівчат і жінок у країни Європи, надсмертність чоловіків призовного віку. За цих умов з урахуванням дефіциту місцевих і державного бюджетів гостро постає проблема забезпечення гуманітарної безпеки в територіальних громадах України*

Гуманітарну безпеку ми розглядаємо як людську безпеку – складову національної безпеки України. У контексті неоліберальної концепції М. Воротнюк визначає людську безпеку як «захист базових потреб, а також уповноваження індивідуумів» – посилення статусу індивідуумів (збільшення суб'єктності людей), які самі в змозі визначати свою безпеку та забезпечувати її [1, с. 3]. Застосування зазначеного підходу дозволяє визначати гуманітарну безпеку як *задоволення потреб мешканців територіальних громад, міст, сіл, внутрішньо переміщених осіб, які оселилися в них.*

Забезпечення доступу до освіти та захисту здоров'я, забезпечення кожному індивідууму можливості та вибору використовувати свій потенціал є безпекою людини в широкому сенсі слова. Сучасна ідея безпеки людини вперше була сформована радою безпеки ООН і генеральним секретарем ООН у 1992 р., а у 1993 р. Програма розвитку ООН (ПРООН) представила її як самостійну концепцію, а потім повністю сформулювала в доповіді ПРООН із людського розвитку. У 1994 році було визначено, що загрози безпеці людині не обов'язково пов'язані з міжнародними війнами й не обов'язково виникають під час збройних